
ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ЦІЛЮВИХ РИНКІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

УДК 332:711

Марина Федорівна АВЕРКИНА

кандидат економічних наук, докторант,
кафедра менеджменту та маркетингу,
Луцький національний технічний університет
вул. Львівська, 75, м. Луцьк, 43018, Україна
E-mail: avmary@ukr.net
Телефон: +380961246008

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНДИКАТОРІВ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ МІСТА

Аверкина, М. Ф. Міжнародний досвід формування системи індикаторів стійкого розвитку міста / Марія Федорівна Аверкина // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том. 13. – С. 29-35. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Систематизовано чинні підходи до формування індикаторів діагностики стійкого розвитку міст на основі зарубіжного та вітчизняного досвіду. Розкрито сутність стійкого розвитку міста відповідно до закономірності еквіфінальності, яка полягає у забезпеченні відповідного доступу населення до базових інфраструктур міста шляхом регулювання матеріальних та нематеріальних його потоків на засадах оптимальності, інтенсивності, екологічності з одночасним забезпеченням відтворення ресурсів міста за рахунок раціонального використання або скорочення споживання, структурних змін у споживанні ресурсів, заміни невідновлюваних ресурсів відновлюваними, що сприяє досягненню прийняттого рівня безпеки. За результатами систематизації чинних методичних підходів та визначеної сутності стійкого розвитку міста сформовано сукупність індикаторів діагностики забезпечення стійкого розвитку міст України. Запропоновано визначати інтегральний індикатор забезпечення стійкого розвитку, який базується на діагностиці відтворення ресурсів та регулювання потоків у місті.

Ключові слова: індикатор, стійкий розвиток міста, діагностика, відтворення ресурсів, регулювання потоків.

Марина Федоровна АВЕРКИНА

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ИНДИКАТОРОВ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ГОРОДА

Аннотация

Систематизированы существующие подходы к формированию индикаторов диагностики устойчивого развития городов на основе зарубежного и отечественного опыта. Раскрыта сущность устойчивого развития города в соответствии с закономерностью эквифинальности, которая состоит в обеспечении соответствующего доступа населения к базовым инфраструктурам города путем регулирования материальных и нематериальных потоков на принципах оптимальности, интенсивности, экологичности с одновременным обеспечением воспроизведения ресурсов города за счет рационального использования либо сокращение потребления, структурных изменений в потреблении ресурсов, замены невозобновляемых ресурсов возобновляемыми, что в конечном случае способствует достижению приемлемого уровня безопасности. По результатам систематизации существующих методических подходов и определенной сущности устойчивого развития города, сформирована совокупность индикаторов диагностики обеспечения устойчивого развития городов Украины. Предложено определять

© Марія Федорівна Аверкина, 2013

интегральный индикатор обеспечения устойчивого развития города, основанный на диагностике воспроизводства ресурсов и регулирования потоков в городе.

Ключевые слова: индикатор, устойчивое развитие города, диагностика, воспроизведение ресурсов, регулирования потоков.

Maryna Fedorivna AVERKYNA

PhD, Post doctoral student,
Department of management and marketing,
Lutsk National Technical University,
Lvivska str, 75, Lutsk, 43018, Ukraine
E-mail: avmary@ukr.net
Phone: +380961246008

**INTERNATIONAL EXPERIENCE IN FORMING OF INDICATORS' SYSTEM FOR
URBAN SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

Abstract

Existing approaches in formation of the indicators for diagnosis of urban sustainable development, based on foreign and domestic experience, are systematized. There has been discovered the essence of urban sustainable development in accordance with the laws of equifinality which is to provide the adequate access to basic urban infrastructure by regulating the material and non-material flows under the principles of optimality, intensity, environmental compatibility while providing reproduction of resources through rational use of them or reduction in consumption, structural changes in the consumption, replacement of non-renewable resources with renewable ones, that in this case contributes to the achievement of acceptable safety's level. According to the results of systematization of existing methodological approaches and defined essence of urban sustainable development, it is formed a set of diagnostic indicators for urban sustainable development in Ukraine. It is proposed to determine the integral indicator for urban sustainable development, based on the diagnosis and management of reproductive resource flows in the city.

Keywords: indicators, urban sustainable development, diagnostics, reproduction of the resources, flows regulation.

JEL classification: C800

Вступ. З метою формування дієвої стратегії забезпечення стійкого розвитку міста, виникає необхідність у розробленні системи індикаторів діагностики забезпечення стійкого розвитку міста. Варто зазначити, що сьогодні у світі відсутня єдина загальноприйнята система індикаторів стійкого розвитку міста. Кожне місто, яке реалізує власну стратегію забезпечення стійкого розвитку, має власну систему індикаторів діагностики стійкості.

Світовий досвід свідчить, що існує необхідність у розробленні системи індикаторів оцінки стійкого розвитку міста. Так Фонд «Інститут економіки міста» з 1999 р. займається розробкою системи індикаторів для моніторингу соціально-економічного становища муніципальних утворень. У 2001 р. був створений проект, що отримав назву «Міський Барометр», реалізований у межах Програми «Соціально-економічний розвиток і управління на місцевому рівні: нова якість зростання» за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) [1]. У зв'язку із зазначеним, виникає необхідність у формуванні системи індикаторів діагностики забезпечення стійкого розвитку міста.

Формулювання мети статті та завдань. Мета статті полягає у систематизації наявних міжнародних підходів щодо формування сукупності індикаторів стійкого розвитку міст та сформувати систему індикаторів діагностики стійкого розвитку міст України.

Виклад основного матеріалу. Активізація діяльності з розробки систем індикаторів для оцінки стану міст, а також реалізації в них програмних заходів, забезпечують стійкий розвиток, особливо оптимізацію надання громадських послуг, – сьогодні нагальна вимога практики міського господарювання. Про це було заявлено з трибуни на Третій сесії Всесвітнього Форуму Міст, що відбувся в червні 2006 р. у Ванкувері (Канада) і зібрав майже 11 тис. делегатів з усього світу: членів урядів, місцевої влади, представників міжнародних організацій та міських асоціацій, громадськості, професіоналів у галузі містобудування та бізнесу, на засіданні Круглого столу «Доповіді про стан міст» учасники Форуму зазначили, що відбувся зсув теоретичних оцінок результативності міських програм у сферу практичної управлінської діяльності, що сприяє врегулюванню міських проблем і виробленню

політики забезпечення сталого розвитку міст [2, с. 77-90].

У межах комісії Організації Об'єднаних Націй по стійкому розвитку розроблено методики і протестовані сукупність індикаторів стійкого розвитку, серед яких є і сукупність із 21 показника, які стосуються до розвитку міста. Список індикаторів комісії ООН зі стійкого розвитку з тематичною класифікацією наступний [3]:

- група соціальних індикаторів: боротьба з бідністю; демографічна динаміка і стійкість; покращення рівня освіти, обізнаності і виховання суспільства; захист та покращення здоров'я населення; покращення розвитку населених місць;
- група економічних індикаторів: міжнародна кооперація для пришвидшення стійкого розвитку і пов'язана з цим місцева політика; зміни характеристик споживання; фінансові ресурси; передача екологічнобезпечних технологій;
- група екологічних індикаторів: збереження якості водних ресурсів і забезпечення ними; захист океанів, морів і прибережних територій; комплексний підхід до планування та раціонального використання земельних ресурсів; екологічно безпечно використання біотехнологій; захист атмосфери; екологічно безпечно управління твердими, радіоактивними відходами та стічними водами;
- група інституціональних індикаторів: облік питань екології і розвитку в плануванні і управлінні для стійкого розвитку; національні механізми і міжнародне партнерство для створення потенціалу в країнах, що розвиваються; міжнародні правові механізми; посилення ролі основних груп населення.

Варто зазначити, що досліджуючи досвід формування системи індикаторів діагностики забезпечення стійкого розвитку міст зарубіжних країн (див. табл. 1), нами виокремлено групи методичних підходів у відповідності за закономірністю еквівіальності, в руслі відтворення ресурсів та регулювання потоків. Таке розмежування пояснюється тим, що на нашу думку, стійкий розвиток міста полягає у забезпеченні відповідного доступу населення до базових інфраструктур міста шляхом регулювання матеріальних та нематеріальних потоків міста на засадах оптимальності, інтенсивності, екологічності з одночасним забезпеченням відтворення ресурсів міста за рахунок раціонально використання або скорочення споживання, структурних змін у споживанні ресурсів, заміни невідновлюваних ресурсів відновлюваними, що сприяє досягненню прийняттого рівня безпеки.

На основі згрупованих методичних підходів щодо діагностики забезпечення стійкого розвитку міста, нами сформовано систему індикаторів

забезпечення стійкого розвитку міста (рис. 1). На нашу думку, інтегральний індикатор забезпечення стійкого розвитку міста повинен передбачати діагностику двох процесів, а саме відтворення ресурсів та регулювання потоків. Інтегральний індикатор відтворення містить наступні індикатори: раціональності, безпеки, доступності та відновлення. Інтегральний індикатор регулювання потоків такі індикатори, як: оптимальності, інтенсивності, навантаження та екологічності.

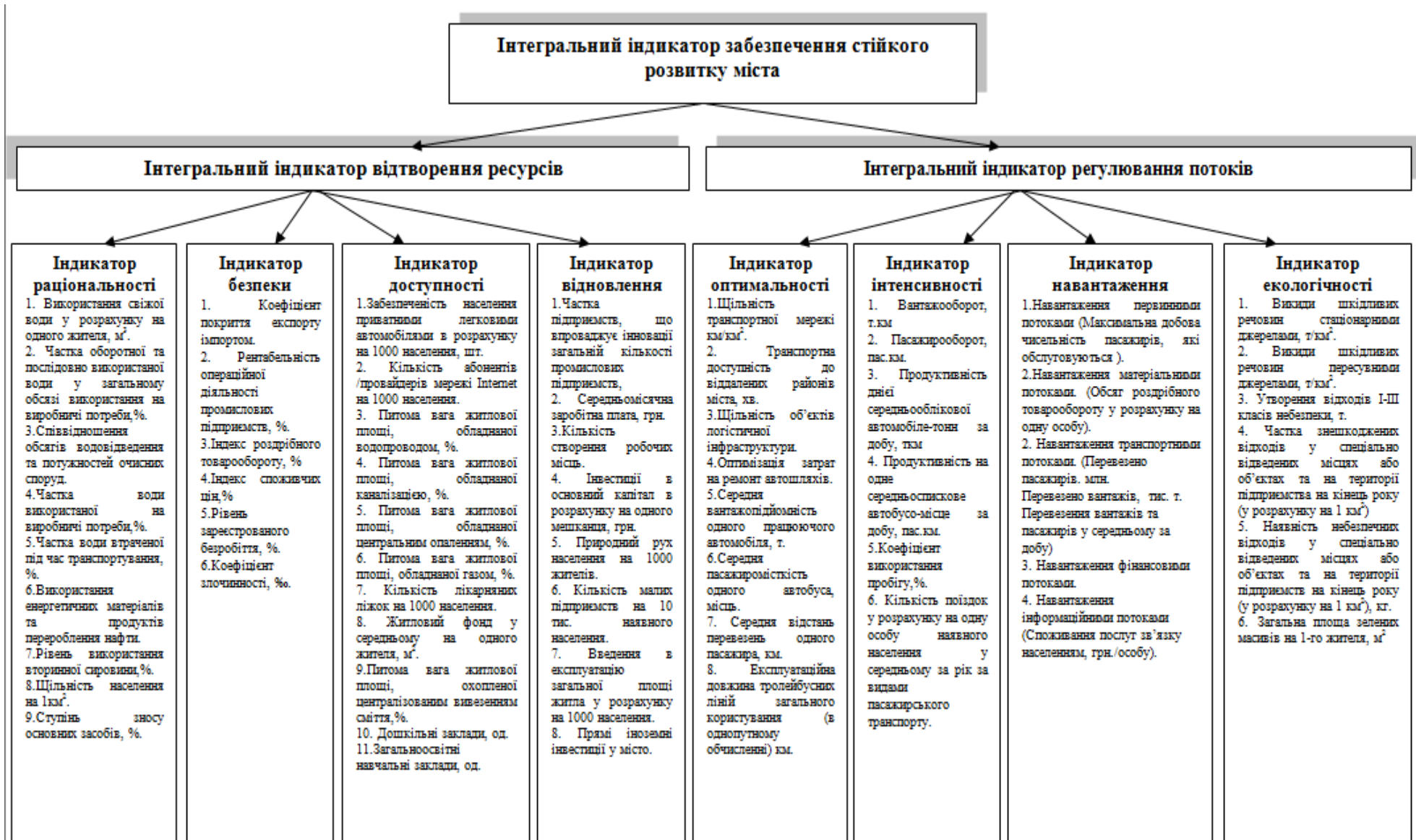
Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, на основі сформованої системи індикаторів діагностики забезпечення стійкого розвитку міста, можна буде оцінити як процеси відтворення ресурсів, так і процеси регулювання потоків, що в кінцевому разі дозволить визначити рівень забезпечення стійкого розвитку міста. Діагностику забезпечення стійкого розвитку міста доцільно буде проводити в межах агломерації, що буде здійснено в подальших наукових розвідках.

Таблиця 1. Методичні підходи до діагностики забезпечення стійкого розвитку міста: міжнародний досвід

Методичний підхід	Розробники	Місто, яке використовує означену методика	Індикатори на які спирається методика	Елемент оцінювання, який використовується автором
Відтворення ресурсів	Асоціація муніципалітетів мікрорегіону Под-Панським-Делом [4]	мікрорегіон Под-Панським-Делом (Словакія)	<p>1. Кількісні індикатори (реалізація десяти проектів зі стійкого розвитку, в тому числі трьох комерційних (з використанням місцевих ресурсів), двох проектів, орієнтованих на захист навколишнього середовища, і трьох проектів, орієнтованих на ландшафтний менеджмент і покращення зовнішнього виду муніципалітетів).</p> <p>2. Якісні індикатори (залучення населення в життя муніципалітетів, створення умов для кооперації; створення умов партнерств, кооперації в підготовці проектів документів і проектів; зростання рівня знань місцевих жителів і розширення інформованості суспільства; створення нових можливостей для бізнесу; покращення якості життя в мікрорегіоні).</p>	Залучення капітальних інвестицій на природоохоронні заходи
Відтворення ресурсів	Муніципалітет м. Хоккенхайм [5]	м. Хоккенхайм (Німеччина)	<p>Розроблено 30 індикаторів, які згруповані по 6 індикаторів в 5 розділів:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Екологія. 2. Економіка. 3. Суспільство (соціальний розвиток). 4. Участь. 5. Додаткові індикатори. 	Наявність доступу населення до базових інфраструктур
Відтворення ресурсів	Робоча група «Створюване навколишнє середовище», «Економічна робоча група», Робоча група «Природне оточуюче середовище» [6]	м. Мадураг (Австралія)	<p>Індикатори першої групи: відповідність нових будинків високим показникам енергоефективності; відношення кількості енергоефективних і «звичайних» будинків; споживання енергії на 1м². комерційних будинків; наявність побутових відходів; середньорічне споживання води в місті; кількість будинків, які підтримують тему культурного наслідування в дизайні.</p> <p>Індикатори другої групи: проведення аудиту відходів; збільшення кількості спортивних заходів у місті; зростання кількості туристів; кількість інформації про економічні можливості міст, що надається бізнесу; зростання числа нових видів бізнесу в місті.</p> <p>Індикатори третьої групи: частка бюджету, яка скеровується з метою контролю та захисту навколишнього середовища; річний ріст населення; протяжність «зелених коридорів»; кількість ліцензованих свердловин.</p>	Споживання енергетичних ресурсів, наявність побутових відходів, частка коштів бюджету на залучення природоохоронних заходів

Продовження таблиці 1

Регулювання потоків	В. В. Холодков, С. Н. Бобылев [7]	м. Москва (Росія)	1. Індикатори забруднення довкілля («тиск»); 2. Індикатори стану довкілля («стан»); 3. Індикатори природоохоронної діяльності («реакція»).	Викиди забруднюючих речовин в атмосферу, частка утилізованих відходів
Регулювання потоків	Визначені шляхом опитування жителів [6]	м. Анлі (Південна Австралія)	Визначено 20 напрямів, які містили наступні індикатори: кількість пасажирів суспільного транспорту в рік; кількість заходів з підвищення суспільної безпеки в рік; кількість жителів, залучених у програми озеленення міст; бюджетні засоби на програми соціальної допомоги людям похилого віку.	Кількість перевезених пасажирів
Відтворення ресурсів та регулювання потоків	Муніципалітет Барселони [8]	м. Барселона (Іспанія)	Запропоновано 26 індикаторів за 11 тематичними напрямками: 1. Захист і розширення зеленого простору і біорізноманіття. 2. Збереження компактного і різноманітного міста. 3. Покращення мобільності та створення зручностей для пішоходів. 4. Досягнення оптимальних рівнів екологічної якості в місті. 5. Збереження природних ресурсів та розширення використання відновлювальних ресурсів. 6. Скорочення виробництва відходів і підвищення культури повторного використання і перероблення відходів. 7. Підвищення соціальної згуртованості, зміцнення механізмів для забезпечення рівності участі. 8. Економічна активність орієнтована на стійкий розвиток. 9. Прогрес культури стійкості через екологічну освіту і комунікації. 10. Зниження негативного впливу міста на стан планети та заохочення міжнародної кооперації в цій області. 11. Індикатор, який об'єднує згадані цілі, пов'язаний із підтримкою стійкого розвитку.	Споживання природних ресурсів, забезпечення населення зеленим простором міста.
Відтворення ресурсів та регулювання потоків	Муніципалітет міста Берліна [9]	Берлінський район Трептов-Кепенік (Німеччина)	Створено три групи індикаторів: економічні, екологічні та соціальні. По кожному з цих індикаторів зроблена оцінка якісної зміни, яка відображає позитивні зміни (+1), негативні (-1) і збереження попередньої ситуації чи відсутність даних (-).	Рівень безробіття, викиди шкідливих речовин в атмосферу
Відтворення ресурсів та регулювання потоків	Литовські експерти [10]	м. Каунас (Литва)	1. Задоволеність життям. 2. Якість повітря. 3. Мобільність і розвиток пасажирського транспорту. 4. Вклад у вирішення проблеми зміни клімату. 5. Доступність суспільно відкритого простору та сервісу. 6. Шумове забруднення.	Якість повітря, мобільність та розвиток пасажирського транспорту



Список літератури

1. Фонд «Института экономики города». Проект «Городской барометр». Сентябрь, 2003 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.urbanecomomics.ru/download.php?dl_id=465.
2. Белкина, Т. Д. Диагностика городского развития с помощью системы индикаторов / Т. Д. Белкина // Проблемы прогнозирования. – 2007. – №2. – С.77-90.
3. Indicators of Sustainable Development (1996): Framework and Methodology. N.Y. : United Nations, 1996. – 428 p.
4. Local Agenda 21 (2004). Methodological Manual Based on Experiences from Slovakia / edited by Peter 19. – Mederly. Bratislava, 2004.
5. Nachhaltigkeitsbericht Hohenheim (2003). Indikatoren für Eine Locale Agenda. 2003
6. Our Community Our Future (1999) : A Gide to Local Agenda 21. Canberra, 1999.
7. Холодков, В. В. Формирование современных показателей экономического развития города Москвы с учетом экологических факторов / В. В. Холодков, С. Н. Бобылев // На пути к устойчивому развитию России. – 2004. – № 26.
8. The Barcelona Agenda 21 Indicators [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.bcn.es/agenda21/english/A21_indicators_eng.htm.
9. Locale Agenda 21. Treptow-Köpenik. Berlin, 2004.
10. Urban Environmental Management / The Baltic University Programme. Case studies. Volume IV. 29. Uppsala, Sweden, 2003.

References

1. *Foundation «Institute for Urban Economics» The «Urban Barometer» [Fond «Instituta ekonomiki goroda». Proekt «Gorodskoy barometr»]. (2003). Retrieved April 15, 2013, from : www.urbanecomomics.ru/download.php?dl_id=465.*
2. Belkina, T. D. (2007). Diagnosis of urban development with the system of indicators [Diagnostika gorodskogo razvitiya s pomoschyu sistemy indikatorov]. *Problems of Forecasting*, 2, 77-90.
3. *Indicators of Sustainable Development: Framework and Methodology* (1996). N.Y. : United Nations.
4. Mederly, P. (2004). Local Agenda 21. Methodological Manual Based on Experiences from Slovakia. Bratislava.
5. Sustainability Report Hochheim. (2003). Indicators for a particular Local Agenda.
6. Our Community Our Future : A Gide to Local Agenda 21 (1999). Canberra.
7. Holodkov, V. V., Bobilev, S. N. (2004). Forming of contemporary indexes for economic development of Moscow city considering ecological factors [Formirovanie sovremennuh pokazateley ekonomicheskogo razvitiya goroda Moskvy s uchetom ekologicheskikh faktorov]. *On the way to Russia's sustainable development*, 26.
8. The Barcelona Agenda 21 Indicators. (2003). Retrieved April 15, 2013, from : www.bcn.es/agenda21/english/A21_indicators_eng.htm.
9. Locale Agenda 21/ (2004). Treptow-Köpenik. Berlin.
10. Urban Environmental Management. (2003). The Baltic University Programme. Case studies. Volume IV. 29. Uppsala, Sweden.

Стаття надійшла до редакції 16.05.2013 р.